

Stuurgroep Deltaprogramma
T.a.v. voorzitter W.J. Kuijken
Muzenstraat 93
2511 WB Den Haag

Overlegorgaan Infrastructuur
en Milieu

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
www.overlegienm.nl

Contactpersoon

F.C.J. Wolf
secretaris

M +31(0)6-11254139
felix.wolf@minienm.nl

Datum 12 april 2018
Betreft Advies Overleg infrastructuur en Milieu van 3 april 2018
over het Deltaprogramma 2019

Geachte heer Kuijken,

Hierbij bied ik u de standpunten aan van het OIM met betrekking tot het Deltaprogramma.

Op 3 april jongstleden heeft een Overleg Infrastructuur en milieu (OIM) plaatsgevonden over een concept-versie van het Deltaprogramma 2018.

In deze bijeenkomst hebben maatschappelijke partijen die betrokken zijn bij het Deltaprogramma, hun reactie gegeven op de conceptteksten. Het OIM secretariaat heeft deze reacties verwerkt in een advies, dat ik u hierbij aanbied. Dit advies zal ook naar minister van Nieuwenhuizen worden gestuurd.

Voor zover de opmerkingen specifieke gebieden betreffen, verzoek ik u deze door te geleiden naar de betrokken programmamanagers met het verzoek op de inhoudelijke punten te willen reageren.

Met vriendelijke groet,

Job Cohen
Voorzitter OIM

Contactpersoon

F.C.J. Wolf
secretaris

M +31(0)6-11254139
felix.wolf@minienm.nl

advies

Datum

11 april 2018

Betreft	Deltaprogramma
Status Advies	Definitief

1. Inleiding

Jaarlijks adviseren de deelnemers aan het Overleg Infrastructuur en Milieu (OIM) de deltacommissaris over de inhoud en voortgang van het Deltaprogramma.

Op 3 april 2018 is tijdens een OIM overleg het concept Deltaprogramma¹ 2019 besproken. De deelnemers aan dit overleg staan vermeld in bijlage 1. Bespreking van deze onderwerpen heeft geleid tot de onderstaande adviezen.

Deze adviezen zijn per onderwerp gerangschikt. Daarbij wordt eerst beschreven wat er is besproken, waarna één of meerdere adviezen volgen.

2. Adviezen

Samenhang Deltaprogramma – omgevingsvisie

De OIM leden hebben, door de diverse dossiers en door de verschillende tafels waarop overlegd wordt, moeite met het bepalen van de samenhang en de (bestuurlijke) rolverdeling tussen het Deltaprogramma en het omgevingsbeleid op landelijke, regionaal en gemeentelijk niveau. Dit laatste zoals verwoord in de nationale, provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies.

Advies

1. *Omschrijf in het Deltaprogramma duidelijker hoe deze samenhang en rolverdeling er uit ziet.*

¹ Deltaprogramma 2019 – ambtelijk concept 27 maart 2018 t.b.v. reactieronde 27 maart-3 april 2018

Betrokkenheid maatschappelijke organisaties bij Ruimtelijke Adaptatie

De maatregelen die in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie moeten worden genomen zullen het gebiedsniveau overstijgen willen ze voldoende impact hebben; zeker op het gebied van natuur.

Het OIM constateert echter dat, waar het gaat om de ruimtelijke adaptie, de inbreng van maatschappelijke organisaties op het hoogste (bestuurlijke) niveau onvoldoende is. Zo is er geen vertegenwoordiging van deze organisaties in de stuurgroep Ruimtelijke Adaptatie. Het is voor de OIM leden niet duidelijk of er bewust voor is gekozen om maatschappelijke organisaties niet deel te laten nemen aan de stuurgroep.

Er is onder de OIM leden bereidheid om één vertegenwoordiger namens de maatschappelijke organisaties af te vaardigen naar deze stuurgroep.

Advies

- 2. Neem in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie op waarom gekozen is voor de huidige (participatie) benadering bij het betrekken van maatschappelijke partijen, en*
- 3. Neem in overweging om een vertegenwoordiging namens maatschappelijke partijen in de stuurgroep Ruimtelijke Adaptatie op te nemen.*

Governance van de participatie.

Beide voorafgaande punten zijn een uitvloeisel van een grotere en achterliggende constatering van het OIM. Het is het voor (landelijke) maatschappelijke organisaties wegens gebrek aan capaciteit en middelen ondoenlijk alle overlegmomenten bij te wonen of op alle uitnodigingen in te gaan. Tegelijkertijd blijft het lastig om in te schatten op welk moment, bij welk overleg hun inbreng het meest effectief kan bijdragen aan de inhoud van het Deltaprogramma. Een overzicht van overleggen en beslismomenten ontbreekt.

Dit werd in 2017 reeds geconstateerd en verwoord in het OIM advies van 3 april 2017 (met kenmerk OIM-101848).

Tegelijkertijd beseft het OIM dat het ook voor het Deltaprogramma een zoektocht is naar het optimaal betrekken van maatschappelijke partijen en andere belanghebbenden. Maar zonder een betere dialoog met het Deltaprogramma over het ontwerp en de uitvoering van het participatieproces kunnen de OIM leden onvoldoende bijdragen aan deze zoektocht.

Advies

- 4. Bespreek nadrukkelijker met maatschappelijke organisaties hoe zij betrokken kunnen worden in het zoeken naar het effectiever en efficiënter betrekken van deze organisaties bij het Deltaprogramma.*
- 5. Bepaal samen met de maatschappelijke organisaties op welke onderwerpen, op welke niveau, op welke moment van het Deltaprogramma een betere betrokkenheid (participatie) het meest gewenst is. Begin daar het zoeken naar een versterking van de bijdrage van maatschappelijke organisaties.*

Lange termijn ambitie Rivieren

Het OIM ondersteunt het voorstel om Ruimte voor de Rivieren inhoudelijk en organisatorisch voort te zetten. De Lange Termijn Ambitie Rivieren en de daaruit voortvloeiende hoogwaterstandslijn zal daarvoor de referentie moeten gaan vormen. De uitvoering van het lopende Hoogwaterbeschermingsprogramma dreigt echter de bijdrage van rivierverruiming aan het samenspel van dijkversterking (op lokaal niveau) en rivierverruiming (op systeemniveau) op voorhand al te marginaliseren.

Advies

- 6. Werk de aanpassing van de afgesproken voorkeurstrategie rivieren zo uit dat dijkversterking en rivierverruiming in balans blijven. Voorkom dat het lopende Hoogwaterbeschermingsprogramma dit samenspel tussen dijkversterking en rivierverruiming al blokkeert voordat de nieuwe hoogwaterstandslijn eind 2018 in ontwerp is vastgelegd.*

Natuurverkenningen

Het OIM ziet in de huidige versie van het Deltaprogramma de Natuurverkenning Grote Wateren wel genoemd, maar de uitwerking daarvan zoals in de Natuurverkenning Grote Rivieren en een structurele koppeling met waterveiligheid en waterhuishouding ontbreekt.

Advies

- 7. Zorg dat de verbinding tussen de natuurverkenningen, waterveiligheid en waterhuishouding in de definitieve versie van het Deltaprogramma voldoende aan bod komt.*

Evaluatie OIM overleg

Sinds 2017 wordt het OIM twee keer per jaar betrokken bij het Deltaprogramma. In het voorjaar is er een formeel OIM waarbij gereageerd wordt op het concept Deltaprogramma. Op basis van dit OIM wordt een advies gemaakt voor de stuurgroep Deltatechnologie. In het najaar krijgen de OIM leden de gelegenheid om zelf aangedragen onderwerpen te bespreken.

De OIM leden vinden dat zij bij het formele OIM in het voorjaar te weinig tijd krijgen om het concept Deltaprogramma voor advies bij hun achterban neer te leggen. Zij zouden graag zien dat er minimaal 5 werkdagen zitten tussen het verschijnen van het concept en het OIM overleg.

Advies

- 8. Evalueer de tijd tussen het concept Deltaprogramma en het OIM overleg zodat een goede afweging wordt gevonden tussen de actualiteit van het concept en de mogelijkheid om het concept bij de achterban neer te leggen.*

Bijlage 1: Deelnemerslijst OIM Deltaprogramma

Overlegorgaan Infrastructuur
en Milieu

Het overleg vond plaats op 3 april 2018.

Datum
11 april 2018

Voornaam	Achternaam	Organisatie
Job	Cohen	voorzitter OIM
Felix	Wolf	Secretaris OIM
Flos	Fleischer	Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk
George	Freijssen	Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk
Sjoerd	Hania	Next-level democracy
Wubbo	de Raad	LTO Nederland
Roelof	van Loenen Martinet	Coalitie Rivieren Natuurlijk
Arjen	Frentz	Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (Vewin)
Aleksandr	Stommels	Young professionals
Piet	Winterman	Staatsbosbeheer
Leonie	van der Voort	Federatie van Oppervlakedelfstoffenwinnende Industrieën (FODI)
Dennis	Dorpman	European Schools Love our Ocean (ESLOO)
Lars	Couvreur	projectleider Lange Termijn Ambitie Rivieren
Adriënne	van der Sar	staf Deltacommissaris
Ilona	Jense van Haarst	Alt-Tab Bedrijfsondersteuning (verslaglegging)

> Retouradres Postbus 90653 2509 LR Den Haag

Overleg Infrastructuur en Milieu
voorzitter prof. dr. M.J. Cohen
p/a Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag

Deltacommissaris
Staf Deltacommissaris
Muzenstraat 93
Den Haag
Postbus 90653
2509 LR Den Haag

Ons kenmerk
DC-2018/640

Datum 19 april 2018
Betreft Reactie op OIM advies dd 11 april 2018

Geachte voorzitter,

Hartelijk dank voor uw advies van 11 april jl. ten behoeve van de stuurgroep Deltaprogramma van 19 april. De stuurgroep heeft het OIM-advies tezamen met mijn conceptreactie besproken en dat heeft geresulteerd in onderstaande reactie.

Samenhang Deltaprogramma – omgevingsvisie

Er liggen belangrijke raakvlakken tussen de doelen van het Deltaprogramma en het omgevingsbeleid (oa NOVI). Het is essentieel om in het omgevingsbeleid rekening te houden met het veranderende klimaat. In het Deltaprogramma zijn en worden ruimtelijke keuzes gemaakt die nodig zijn om de doelen van het Deltaprogramma te bereiken. Hierbij kan bijvoorbeeld voor waterveiligheid worden gedacht aan ruimtelijke keuzes met betrekking tot rivierverruiming in combinatie met dijkversterking en voor meerlaagsveiligheid in de zin van maatregelen in laag 2 (ruimtelijke inrichting) in combinatie met laag 3 (rampenbeheersing). Voor zoetwater gaat het om de benodigde ruimtelijke maatregelen zelf en ook de keuzes die vanuit de beschikbaarheid van zoetwater kunnen gaan gelden voor ruimtelijke functies (bv landbouw, natuur). Voor ruimtelijke adaptatie is het van belang dat we de ruimtelijke inrichting van heel Nederland klimaatbestendig en waterrobuust gaan vormgeven (incl. andere grote ruimtelijke opgaven, zoals de bouwopgave). Het is dus belangrijk dat de ruimtelijke keuzes die nodig zijn voor het Deltaprogramma goed worden verankerd in het omgevingsbeleid. En het is belangrijk dat andere maatschappelijke en ruimtelijke opgaven, zoals de bouwopgave, klimaatadaptief worden uitgevoerd. In Deltaprogramma 2019 is opgenomen dat provincies en gemeenten dit verankeren in hun Omgevingsvisies en het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). In de NOVI wordt 'klimaatadaptatie' als zgn. 'doorsnijdend thema' opgenomen.

Betrokkenheid maatschappelijke organisaties bij Ruimtelijke Adaptatie

Ruimtelijke adaptatie, ofwel ons land klimaatbestendig en waterrobuust inrichten, vraagt werken tot in de haarvaten van het systeem. Ruimtelijke adaptatie speelt op verschillende schaalniveaus van perceel, straat, wijk tot regio. Iedereen kan zijn/haar steentje bijdragen, ook maatschappelijke organisaties. Dat is bijvoorbeeld ook gebeurd bij het impactproject Kop van de Betuwe. Ook zijn er goede voorbeelden waar natuurorganisaties hebben samengewerkt met overheden

bij het aanleggen van natuurlijke klimaatbuffers, zoals de Onlanden op de grens van Drenthe en Groningen.

Deltacommissaris
DC
Staf Deltacommissaris

In het geval van Ruimtelijke adaptatie zijn drie organisatieniveaus te onderscheiden: de circa 40 werkregio's waar de kwetsbaarheden van wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen in beeld worden gebracht en waar wordt samengewerkt aan het formuleren van ambities en strategieën, de 7 gebiedsoverleggen die rapporteren over de voortgang daarvan en de nationale bestuurlijke stuurgroep Ruimtelijke adaptatie. En de stuurgroep Ruimtelijke adaptatie stuurt op de uitvoering van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie en rapporteert over de voortgang daarvan aan de stuurgroep Deltaprogramma. De rollen en bijdragen van maatschappelijke organisaties kunnen per niveau en van maatschappelijke organisatie tot maatschappelijke organisatie verschillen. Het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie biedt dan ook aan om met de leden van het OIM in gesprek te gaan waar en op welke wijze maatschappelijke organisaties betrokken kunnen worden bij het werken aan RA op alle niveaus, bijvoorbeeld tijdens het informele OIM dit najaar.

Datum
19 april 2018

Governance van de participatie

Wat voor Ruimtelijke adaptatie geldt qua participatie geldt in feite voor het hele Deltaprogramma. Er wordt op verschillende niveaus en op verschillende manieren geparticipeerd: op nationaal, regionaal en projectniveau en met onder meer klankbordgroepen en kennisbijeenkomsten. Dit leidt tot verschillende uitnodigingen voor overleggen aan de maatschappelijke organisaties. Dit is inderdaad vorig jaar ook gedeeld en ik ben van mening dat dit het beste door middel van een gesprek kan worden opgepakt. Om de maatschappelijke organisaties te ondersteunen in hun keuze welke overlegmomenten voor hen relevant zijn, stel ik dan ook voor om het informele OIM in het najaar hiervoor te benutten. Dit door te starten met de OIM-leden te delen hoe nu de participatie voor de thema's en gebieden binnen het Deltaprogramma is ingericht. Op basis hiervan kan vervolgens het gesprek worden gevoerd over welke onderwerpen voor de OIM-leden van belang zijn en welke momenten het komende Deltaprogramma-jaar relevant voor hen kunnen zijn.

Lange termijn ambitie rivieren

Bij de nadere uitwerking van de voorkeursstrategie Rivieren/Rijn en Maas is nadrukkelijk het doel om het krachtig samenspel tussen dijkversterking en rivierverruiming in goede balans vorm te geven. Hiertoe wordt een gezamenlijk beleidskader van rijk, betrokken provincies, waterschappen en gemeenten ontwikkeld inclusief waterstandslijnen waarbij de dijkversterkingen rekening mee kan worden gehouden.

Natuurverkenningen

De Natuurverkenning Grote Rivieren met daarin hotspots langs de Rijn en de Maas speelt een rol in de hierboven genoemde nadere uitwerking van de voorkeursstrategie/de lange termijn ambitie voor de rivieren en zal daarin een plek krijgen.

Evaluatie OIM overleg

Het is altijd zoeken naar een goed moment waarop het jaarlijkse Deltaprogramma voldoende ver is uitgekristalliseerd en waarop er voldoende ruimte is voor het terugleggen bij de achterbannen én waarop het OIM-advies kan worden besproken in de stuurgroep Deltaprogramma. Mijn staf zal voor komend jaar hierover in overleg gaan met het OIM-secretariaat om te zien hoe dit zo goed mogelijk kan worden ingevuld.

Deltacommissaris
DC
Staf Deltacommissaris

Datum
14 april 2018

Hoogachtend,

W.J. Kuijken
Regeringscommissaris voor het Deltaprogramma

